

Duna–Tisza Közi Falugondnoki Hírlevél

XVIII. évfolyam, 90. szám

2015/2.

Örök útkereső

Valószínűleg a világban is páratlan, hogy egy településfejlesztőről nem állami díjat neveznek el, hanem egy közösség tekinti szellemi vezetője életművét maradandónak, díj alapításával és odaítélésével évről évre megemlékezve róla.

A helyi cselekvés egyik legcselebb szavú, mégis legnagyobb hatású képviselője Kemény Bertalan volt. A homálybogarozás szóval illetve önmaga és társai munkáját, ezzel a finom íróniával próbálta a túl komolynak látszó kiútkeresés pártosát helyettesíteni. Örök útkereső volt, de nemcsak a jövőt kutatta, hanem a jelent, és a jelen megértéséhez a múltat. És természetes módon törekedett eszményei hétköznapi megvalósítására. Siklaky István, Kopátsy Sándor, Liska Tibor neve fémjelzi még a homálybogarozók nemzedékét. Ők voltak, akik saját útjukat járva próbálták meg a helyzet elmélyült elemzésével szembesülni a valósággal, oszlatni a homályt, mielőtt üdvözlő gondolatokkal álltak volna elő.

Kemény Berci településtervezőként kezdte munkáját. A tervezőirodák szűkre szabott mozgásterében is megpróbált kibontakozni, elszakadva az aktuális módszertanoktól és részekre bontott feladatoktól. Helyette megpróbálta feltenni a valóságos kérdéseket a falu jelenéről és jövőbeni sorsáról, majd közösséget vállalva az ott élőkkel minden gondolatát és energiáját nekik szentelte. Egyszerűes intézményként, örökké úton – így lett a falvak Berci bácsija. Neve egy iskolává szélesedett gondolkodásmódot fémjel, és ami fontos: nemcsak értelmiségi körökben.

Hatalmas történelmi tudásából, táj- és gazdálkodási ismereteiből könnyen megélhetett volna, de sosem voltak kész, előre gyártott sémái, javaslati. Tanítványait kérdezve-válaszolgatva oktatta, így tett a falvakban is.

(Folytatás a 2. oldalon)

Vörösmarty Mihály:

Gondolatok a könyvtárban (részlet)

És mégis – mégis fáradozni kell.

Egy újabb szellem kezd felküzdeni,

Egy új irány tör át a lelkeken:

A nyers fajokba tisztább érzeményt

S gyümölcsözőbb eszméket oltani,

Hogy végre egymást szívben átkarolják,

S uralkodjék igazság, szeretet.

Hogy a legalsó pór is kunyhájában

Mondhassa bizton: nem vagyok magam!

Testvérim vannak, számos millió;

Én védem őket, ők megvédnek engem.

Nem félek téled, sors, bármit akarsz.

Ez az, miért csüggedni nem szabad.

Rakjuk le, hangyaszigalommal, amit

Agyunk az ihlett órákban terem.

S ha összehordtunk minden kis követ,

Építsük egy újabb kor Babelét,

Míg oly magas lesz, mint a csillagok.

S ha majd benéztünk a menny ajtaján,

Kihallhatók az angyalok zenéjét,

És földi vérünk minden csepjei

Magas gyönyörnek lángjától hevültek,

Menjünk szét mint a régi nemzetek,

És kezdjünk újra tűrni és tanulni.

Ez hát a sors és nincs vég semmiben?

Nincs és nem is lesz, míg a föld ki nem hal

S meg nem kövülnek élő fiai.

Mi dolgunk a világon? küzdeni,

És tápot adni lelki vágyainknak.

Ember vagyunk, a föld s az ég fia.

Lelkünk a szárny, mely ég felé viszen,

S mi ahelyett, hogy törmék fölfelé,

Unatkozunk s hitvány madár gyanánt

Posvány iszapját szopva éldegéljünk?

Mi dolgunk a világon? küzdeni

Erőnk szerint a legnemesbekért.

Előttünk egy nemzetnek sorsa áll.

Ha azt kivittuk a mély süllyedésből

S a szellemharcok tiszta sugaránál

Olyan magasra tettük, mint lehet,

Mondhatjuk, tévén őseink porához:

Köszönjük élet! áldomásodat,

Ez jó mulatság, férfi munka volt!

(Folytatás az 1. oldalról)

Kérdezett, és a kérdezettet saját kérdéseivel juttatta el a helyes válaszhoz. A falu boldogulására sem volt kész receptje. Mert mi is kell hozzá? Mindenütt más. De mindegyiknél a helyzettel való szembenézés.

Az aprófalvak lakossága drámai megfogyatkozását és különösen a fiatal generációk elköltözését tartotta a legfájdalmasabbnak, melynek szükségszerű velejárója az intézmények leépülése, az iskola, az óvoda, a posta, a bolt bezárása, a megállíthatatlan öngerjesztő folyamat beindulása. Költöznek, vagy költöznének, mert helyben nincs munkahely, a mezőgazdaság is alig ad munkát. A nagyüzemivé vált agrárium a falusi lakosság töredékének ad munkát a Kemény által modellnek tekintett – tudásra és összefogásra épülő – dániai kisgazdaságok helyett. Megszűnt a városi ipar telephelyeinek nagy része és hiába az igen jelentős előrelépés az infrastruktúra fejlesztés területén, jövedelemszerzési lehetőségek hiányában paradox módon a most már korszerű és szépen gondozott falvaink léte is megkérdőjeleződik.

Amikor mindenkit megkísértett a politikai megoldások keresése, Kemény Berci akkor sem fent, hanem helyben kereste a megoldást. Érvelt egy faluközpontú agrárpolitika mellett, fontosnak tartotta a kormányzati politikákat és támogatásokat, de igyekezett helyére tenni azokat, hogy a közösségek ne váljanak függővé a központi szándékoktól. Ezért diagnózisa is végtelen egyszerű, akár következtetései.

A falu problémáit a következőkben látta:

- pénzhiány
- tudáshiány
- információhiány
- az együttműködés hiánya
- bizalomhiány.

Ez az öt pont az emberekről szól. Arról is, hogy nekik mi a teendőjük. Persze tőke- és információhiány van, de ha mégis lenne, akkor is kell hozzá tudás. De a tudás sem elégséges együttműködési készség és bizalom nélkül. Rajta kívül alig foglalkoztak ezekkel a kérdésekkel, ráadásul Kemény Bertalan változtatni is akart ezeken.

Szorgos terjesztője és szervezője is volt a népfőiskolának, a tudás átadásának, főleg a gyakorlati tudásnak. Helyi szellemi műhelyek kialakítását szorgalmazta a mindennapok megkönnyítése és a távlatok megteremtése érdekében. Az együttműködés tanítható és tanulható – vallotta és ebben segítséget nyújthatnak e műhelyek. És hogy a nagy szavakat aprópénzre váltsa, lehajolt minden apróságért. Ennek jegyében tette fel a kérdést, hogy miért nem használjuk ki a csereprogramokban rejlő lehetőségeket, vagy miért nem utazunk tanulni egy másik faluba.

Utópisztikus gondolatokat táplált a helyi demokráciáról, ugyanakkor számolt a realitásokkal. Számolt a közigazgatás koncentrációjával, az önkormányzatiság elmozdulásával a kistérségi szint felé. De hogy ez ne rombolja tovább a falut, a részönkormányzatok szerepét szerette volna erősíteni. Sőt modellszerűen azt képzelte, hogy direkt demokrácia megvalósulhat úgy, hogy a körjegyzőségeken belül az egyes településeken a falugyűlés intézi a közösség ügyeit.

Számolt az iskolák körzetesítésével is. Siránkozás helyett rögtön azon gondolkodott, hogy mit lehet tenni annak érdekében, hogy e rendszerben megmaradjon a település-

hez fűződő érzelmi kötődés. Erre helyi tantervet ajánlott, ami többek között a kistérségi táj változásának nyomon követésére épül, szemléletesen az 1870-es katonai térképekkel kezdődően. Ki is mondta: ma már a falu túl szűk keret az ott élők számára, ezért lépett ki a kistérség irányába.

A falu fejlettségét nem a gazdasági és infrastrukturális mutatókkal mérte, hanem a lakosai közti kapcsolatrendszerrel. Ezért alapérték nála az egymásra figyelés, a kérdezni tudás, az egymástól tanulás, a generációs ismeretátadás. És a kérdések, a válaszok, a közös útkeresés, az élmények összeszövök azt a hálózatot, amittől a falu lakói közösséggé válnak. Így a biogazdálkodás és a lokális fejlesztő csapat ugyanazt a célt szolgálja – közösséget építeni, élhető és megtartó világot teremteni hétköznapi technikákkal.

Településtervezőként dolgozva gyakran emlegette: „nem csak népességmegtartó képességre van szükség, hanem képességmegtartó népességre”. Tanítója és barátja volt sok száz fiatal és idős embernek, értelmiséginek és kétkezi munkásnak, végtelen egyszerű, letisztult mondatai sokunk szellemi hagyatékává váltak. Alapítója a Falufejlesztési Társaságnak, ami a homálybogyók egyik asztaltársaságából nőtt ki, létrehozója a Falugondnokok Házának, ami az oktatás és képzés mellett a falvak és a szolgálat melletti szellemi érzelmi elköteleződés intézményévé vált.

Kemény Bertalan leginkább a falugondnok rendszer szellemi atyjaként ismert. A falugondnok, és később a tanya-gondnok a rendszerváltás egyik legsikeresebb intézménye. Az aprófalvak intézményei – a bolt, a posta, a gyógyszerár, a mozi – sorra zártak be. Forgalom és vásárlóerő híján nem voltak képesek ráfizetés nélkül működni. Helyettesítésükre kitalálta a falugondnokot, egy a falugyűlés által kiválasztott személyt, aki valamilyen módon biztosítja az ellátást. Aki meglátogatja az időseket, ha kell, felvágja a fát. Aki kisbusszal beviszi a beteget a városba, elviszi a leveleket, kiváltja a gyógyszert, kihordja az ebédet az öregeknek, egyáltalán ráköszön a magukra maradtakra. De belefér időnként egy színházlátogatás, focimeccs a szomszéd faluban.

Hogy még mi fér bele? Ami helyben kell! Szigorúan vigyázott arra, hogy ne szabályozzák túl a falugondnok feladatát, hogy legyen benne mozgástér. Ez a szabadság tette sokszínűvé a rendszert. Fontosnak tartotta, hogy munkájuk ne váljon uniformissá, hanem az ott élők, a közösség igényei szerint alakítsák munkájukat. Ma nemcsak a kis és aprófalvakban, hanem a tanyavilágban is működnek falugondnokok, immár a szociálpolitika elfogadott részeként. Szolgálatuk ezek számára jelentik az egyetlen napi kapcsolatot a világgal. Ezzel nem kevesebbet adva, mint a tisztas élet lehetőségét.

Kemény Bertalan azáltal, hogy kiharcolta és értékeivel megtöltötte a falugondnoki hálózatot a lehető legtöbbet tette a legelesettebb településekért és az ott élőkért.

Huszonöt év után megállapíthatjuk, hogy annyi valósult meg „a helyi cselekvés” víziójából, amennyit élethivatásá t tett az alkotók némelyike. A többi pusztán papír marad, szakirodalom a kor történetéhez. A falugondnoki hálózat kiépítésével, személyes jelenlétével, türelmével és szeretetével Kemény Bertalan lett a helyi cselekvés legelkötelezettebb és leghatásosabb képviselője.

Emléke adjon erőt minden faluért munkálkodónak!

Szaló Péter

Kemény Bertalan Falufejlesztési Díj Szolgálatuk varázslat

Hetedik alkalommal rendezték meg Alsómocsoládon a Kemény Bertalan emlékére alapított Falufejlesztési Díj átadóünnepséget 2015. március 6-án. Benkovics Tibor szentkirályi tanyagondnok és Ramháb Mária kecskeméti tanár-könyvtáros kapta az elismerést.

Benkovics Tibor tanyagondnok a tanyavilágban élő szentkirályiak segítője. Munkáját a pontosság, személyes hozzáállását a megbízhatóság, az áldozatkészség, az empátia jellemzi. Nemcsak az idősek, de a nagycsaládosok és szegény sorban élők iránt is kitűnik figyelmessége, a rászorulókat felé megnyilvánuló karitatív érzékenysége, szakmai elkötelezettsége.

A Falugondnokok Duna-Tisza Közi Egyesületének senior tanyagondnok tagja. Tapasztalatait a fiatal tanyagondnokok képzése során az ország több településén megoszthatja kollégáival, ami a hivatás iránti hűségét is bizonyítja. Így részt vállal az egyesülethez tartozó új szolgálatok segítésében, felkészítésében is. Feladatvállalásaira kivétel nélkül minden alkalommal lehet számítani.

Benkovics Tibor munkájával kivívta mind Szentkirály lakóinak, mind az egyesület tagjainak megbecsülését. 2004-től nyújtott példás tanyagondnoki és egyesületi tevékenységéért Kemény Bertalan Falufejlesztési Díjat kapott.

Ramháb Mária tanár, könyvtáros vidékfejlesztő kategóriában kapta meg a Kemény Bertalan Díjat. A szelíd vidékfejlesztő Kemény Bertalan elveinek és sikeres munkásságának egyik fontos és mondhatni különleges követője. Könyvtáros. Olyan, vidéken élő és alkotó igazi értelmiségi, aki egész életpályájával, odaadó és

lelkes munkájával azt fejezi ki, mint e díj névadója. Vagyis: következetesen, odaadóan, igényesen, szakmai alapokra építve, azokat folyamatosan, a kor szellemével haladva és megújítva, közösségekben, azaz együtt lehet és kell tenni a vidékért, a vidéken élőkért. Úgy segítve és támogatva tevékenységüket, hogy közben maguk az érintettek is alkotó részesei lehessenek e folyamatnak. Megtanulják, hogy mi az új dolgokban és lehetőségekben a fontos és miért? Hogyan kell majd az új intézmény munkáját megszervezni, az általa adott lehetőségeket kihasználni? Hogyan segíthetnek az új informatikai megoldások és módszerek, a különböző programok – talán a Gutenberg galaxis utáni kor – mai, bizony néha igen szerény lehetőségekkel rendelkező magyar, vidéki, falusi kistérségi önkormányzatainak, maradék közösségeinek?

Ramháb Mária, aki rendre keresi a választ ezekre a kérdésekre, egész életével és munkásságával Bács-Kiskun megyéhez, annak városaihoz és falvaihoz, sőt tanyáihoz kötődik, de már régóta a kulturális vidékfejlesztő világunk országosan is elismert, kiváló könyvtári szakembere. Azon túl, hogy végigjárta a saját hivatása gyakorlásának csaknem négy évtizede alatt annak minden lehetséges munkahelyi lépcsőfokát, az 1990-es évek elején – már megyei könyv-

tárigazgatóként – elévülhetetlen érdemeket szerzett a Katona József Megyei Könyvtár új kecskeméti épületének a megterveztetésében és kiviteleztetésének a lebonyolításában. S még inkább a szép és modern új ház könyvtári és informatikai, de mindenféle tudományos, kulturális és közéleti tartalommal való megtöltésében. Lankadatlan hittel dolgozó, pártalan szorgalmú, szinte fáradhatatlannak tűnő, impulzív személyiség e díj kitüntetője. Aki mindig új ötleteken is töpreng. Néha, mint Kemény Bertalan is tette, homályt bogoz. Aztán nekilát szervez és előad. Ha kell pályázatok nyer, a szűkebb munkaközösségének, a városának, a megyéjének, a sok-sok apró településnek, amelyik bele mert vágni a rendszerváltás utáni talán legnagyobb vidéki területi hatású kulturális beruházásának, az integrált közösségi szolgáltató terek létesítésének.

Ramháb Mária pontosan érezte, tudta, hogy itt azt a könyvtárosi, népművelői, kultúra- és közösségépítő, tehetséggondozó hivatásbéli munkát, amit hajdan három évtizede elkezdett, kiteljesítheti. Így vált az utóbbi években ennek a kulturális alapokon nyugvó vidékfejlesztő feladatnak a kifogyhatatlan energiájú hazai zászlóvivőjévé. Ahogy a kis, néha rozoga falusi könyvtárakból léttel teli, s nemcsak a hagyományos könyvkölcsönzés számára fontos kulturált, valódi közösségi – és a világ tudáshálójába is bekötött – helyeket hozott létre munkatársaival és helybeliekkel. Ez valóban varázslat.

Sok téma szóba került az éves közgyűlésen

Előzzük meg az erdőtűzeket!

A Falugondnokok Duna-Tisza Közi Egyesülete egyike azon kevés szervezetnek, amely összefogja és képviseli az országban több megye szakembereinek érdekét, továbbképzéseit, pályázati információs segítséget nyújt, közösségi életet épít és összetart. A 2015. február 26-i közgyűlésen hallhattuk a tavalyi évről szóló pénzügyi és szakmai beszámolót, összegezték a 2014-ben képzettek létszámát és eredményeit *(9 településen 280 fő vett részt továbbképzéseken, illetve 3 tanyagondnoki alapvizsga zajlott le sikerrel)* és bemutatták a LEADER és a tanyapályázatok érezhető eredményeit és terveit. Elfogadták az idei éves munkatervet, s a legfrissebb képzési és tanácsadói, találkozási időpontokról is szó esett.

Bemutatkozott a FIRELIFE projekt is, melynek eredményeképpen csaknem 100 szakember kapott

gyarországon közel 600 falu és 400 tanyagondnok végzi áldozatkész munkáját nap mint nap – sokak öröme. A különböző régiókban a tanyagondnokok segítik a házi körüli teendőket ellátni, időseket, gyermekeket szállítani, gyógyszer- és élelmiszer-vásárlást megoldani, orvost, szociális munkást, rendőrt útbaigazítani.

A hazai erdőtűzek témájában figyelemfelkeltő előadást tartott Debreceni Péter fő-erdőfelügyelő, aki elmondta,

hátterinformációt a hazai erdőtűzekről, a tűzgyújtási tilalomról és a gazdálkodókat segítő erdészeti hatósági munkáról. A FIRELIFE program egyik fontos célkitűzése, hogy elérje a tanyákon, falvakon élőket, gazdálkodóként dolgozó lakosságot, különösen az erdőtűzek szempontjából kiemelten veszélyes régiókban élőket. Mivel a hazai erdőtűzek döntő hányada mezőgazdasági tevékenységgel függ össze, illetve tűzgyújtási tilalom ideje alatt keletkezik a tüzek 60 százaléka, fokozott figyelmet és gondosságot igényel ettől a célcsoporttól.

A FIRELIFE pályázatban vállalt egyik direkt kommunikációs akciótervünk lényege, hogy az erdőtűz-megelőzésben jártas szakembereink, erdőfelügyelő kollégáink előadásokkal, szórólapokkal, hasznos tűzmelegelőzési témájú tárgyakkal segítsék azokat a szakembereket, akik közvetítő szerepet töltenek be a tanyán és falvakon élők, illetve az erdészeti hatóság között. Ezen szakemberek a falu- és tanyagondnokok, akik napi munkájuk során, sokszor egyetlen segítőként viselik gondját sok ezer embernek Bács-Kiskun, Csongrád, Borsod-Abaúj-Zemplén és Nógrád megye, erdőtűzek szempontjából kiemelten veszélyes régiókban. Ahogyan a közgyűlésen elhangzott, munkájukra szükség van, mint egy falat kenyérre. Ma-

miért fontos a tanyagondnokok közvetítő szerepe a gazdálkodók és tanyatulajdonosok és az erdészeti hatóság munkatársai között. Az erdőtűz-megelőzés mindenkit érintő közügy. Romboló hatásai mellett – ellenőrzött formában – kedvezően is hathat a tudatos gazégetés. A szakember hasznos közérdekű információkról is beszélt, például mi a teendő tűz esetén, vagy a tűzgyújtási tilalom lényegéről és funkciójáról. De elhangzottak a vágástéri hulladékégetés könnyen betartható szabályai is. Az előadás után elhangzó kérdések és személyes vélemények is alátámasztották: számos erdő- és vegetáció-tűz megelőzhető volna megfelelő ismeretátadással és odafigyeléssel.

Háromszáznál több kézműves munka a kiállításon

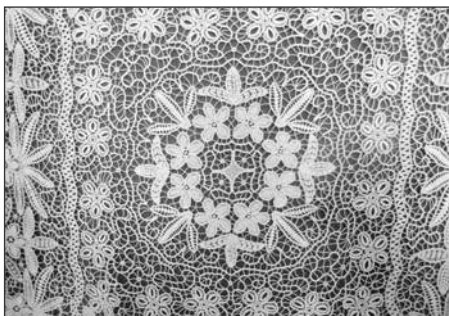
Kishegyesi lelkek rezdülései

Minden terv annyit ér, amennyi megvalósul belőle. Zsidai Erzsike, a Női Fórum elnöke hírré tette, hogy az itt élők és elszármazott nők munkáiból kiállítást tervez, és mint látható is, kérése visszhangra talált. Jó ízléssel, gondos kezek rendezték el a sok-sok csodálatos kézműves remeket, melyeket örömmel hoztak el alkotói. A kiállítók között szerepelnek lányok, asszonyok, fiatalok, idősebbek.

A művészet önkifejezés, önmegvalósítás. Minden alkotás sajátos, igazán egyedi üzenettel bír. A hosszúnak tűnő szürke hétköznapiakban nagy csoda mikor valami új születik. A művészet az a színtér, amely mindenki számára lehetőséget biztosít arra, hogy valami újat alkothasson. Jó látni az embernek, hogy mire képes, és jó dolog örülni a másik sikerének is. Fontos kiemelni ennek nevelő hatását is, hiszen ez egy jó példát mutat a gyermekeknek, hogyan tudják konstruktívan és hasznosan eltölteni szabadidejüket.

„Magasra emeli a művészet az embert, nemessé, csodálatosan szépé varázsolhatja lelkének minden rezdülését” – úgy gondolom, Gogol szavai tökéletes módon leírják, hogy a művészet miként is tud részévé válni az életünknek. A művelőknek, a csodálóknak. Komoly gondolatok, üzenetek átadására és közvetítésére képes a művészet minden ága.

Összesen 71 kiállító több mint 300 kiállítási tárgya van jelen, 52 kishegyesi, 19 elszármazott tárta köz-

szemlére munkáit. Van köztük nemzetközi hírű kiállító, s van olyan is, aki most próbálgatja szárnyait. Vannak kézműves alkotások, kézimunkák, kerámiák, festmények és divattervezett ruhák is. Több száz különböző látásmód és megszámlálhatatlan mennyiségű munkaóra gyűlt össze, melyekben egy a közös: az alkotás, az alkotás szeretete.

Vadkerti találkozó

A falugondnokságot működtető Bács-Kiskun, Csongrád, Békés, Pest és Jász-Nagykun-Szolnok megyei települések polgármestereit, falu- és tanyagondnokait, jegyzőit, intézményvezetőit tisztelettel meghívjuk és elvárjuk a Soltvadkerten megrendezendő falugondnoki találkozóra 2015. április 23-án, csütörtökön 10 órára a Városi Művelődési Házban (6230 Soltvadkert, Kossuth u. 10.)

A települést Lehoczki Ferenc polgármester mutatja be, a tanyagondnok munkájáról Franck Attila és Tóth Gábor tanyagondnokok beszélnek, az egyesített szociális intézmény feladatait dr. Lacziné Ritter Andrea intézményvezető ismerteti, Szabó Mátyás, a Földművelésügyi Minisztérium Agrárfejlesztési Főosztály vezetője tájékoztatót tart a Tanyafejlesztési programról. Műsort ad a soltvadkerti Citerazenekar, majd az ebédet borkóstoló keretében (Lantos, Frittmann, Font borászat) fogyasztjuk el. Délután ellátogatunk a Motor Múzeumba, a Helytörténeti Múzeumba, az Egyesített Szociális Intézménybe (választás alapján), majd közösen kirándulunk a Vadkerti-tóhoz.

Látóúton Simontornyától Dunakömlődig

Tolnában gyűjtöttünk erőt

Már nagyon vártuk, hogy egy tartalmas látóút keretében kiszakadjunk a mindennapok taposómalmaiból. Egyesületünk 2015. március 27-28-29-én utazott tapasztalatszerésre Tolna megyébe. Kecskemétről indultunk, ám a csapat jelentős része Bócsát választotta csatlakozási pontként, hisz itt biztonságos környezetben, kolléganőnk udvarán hagyhattuk gépjárműveinket. Hazai ízekkel, süttikkel védőitalokkal felvértezve vágtunk neki a távolságnak.

Elsőként a simontornyai várat kellett „bevennünk”, három képiállítás megtekintésére is lehetőségünk nyílt. Elsőként a méretes grófi hálósoba falán csodálhattuk meg a kiállított korhű festményeket, majd az emeleten Bazsonyi Arany festőművész tárlatával ismerkedtünk meg. Egy szinttel feljebb Bihari Phul Levente kortárs festő magyar várakat feldolgozó kollekciójából szemezgethettünk. Utunk következő állomása a Paksi Atomerőmű múzeuma volt. A relikviák gyűjteménye az erőmű történetét, a működése során végbement technikai fejlődést mutatta be számunkra.

Innen Belecskára mentünk, ahol a település életét Koch István falugondnok mutatta be. Megtekintettük a járműparkot, a közmunkák színtereit, a gyümölcsöst és a kertészetet, ahol a viharos szél próbára tette a főlíák

mellett kis csapatunkat is. Bölcskén Sörös Lászlóné falugondnok kolléganő várt bennünket, ahol az iskolai konyhán készítették a finom vacsorát éhes csapatunknak. A településen zajló borverseny elrabolta ugyan tőlünk a polgármestert, de a verseny borai kárpótoltak minket, hiszen ezekkel öblíthettünk le a vacsorát. Innen szálláshelyünkre, a Turul panzióba indultunk, ahol megpihenhettünk a tartalmas és információkban gazdag nap után.

Másnap reggel frissen vágtunk neki a látnivalóknak. Medina volt első cél-

pontunk. A 825 főt számláló település polgármestere Vén Attila, aki korábban falugondnok volt, ő mutatta be a települését. A radarállomáson a mai kornak megfelelő eszközök mellett az elmúlt 30 év radartechnikájának érdekességeit az egység parancsnoka magyarázta el. A katonai 3D lokátor tornyának kilátó részére kimerészkedni nem is volt kis feladat. A hideg és viharos szél miatt csak a legbátrab-

bak mertek körbesétálni. A szél elől az Apponyi kiskastély falai és pince szobái közé húzódtunk be. A tulajdonos múlt századi luxus autógyűjteményét és korhű szálláshelyeit, s a templomot tekinthettük meg. Innen Harcra mentünk a Diófa csárdába, ahol a családi hangulatú étterem ízletes ebédjét fogyaszthattuk el. Ebéd után a Leányvár-Sióagárd Pincefaluban található Hímzésmúzeumba mentünk, és megcsodáltuk a sióagárdi csipkéket. Vargáné Kovács Veronika 26 éves kitaró amatőr néprajzkutatói munkájának eredménye a gyűjtemény. Egy prészázból alakította ki a kiállítótermet a család. Az épület homlokzatán egy különleges díszítmény látható: a sióagárdi „ibolás ümög” hímezett motívuma készült el mázas kerámiából. Kalauzunk férjével, Faddi Varga Jánossal pedig a vendéglátásnak helyt adó pincét tekinthettük meg.

Zombára érve a helyi falugondnok Pál Gyula, a Tolna megyei egyesület elnöke várta csapatunkat. A város óvodáját járhattuk be vele, ami egy kastély felújításának eredményeként nyerte el mai formáját. Ezt követően a település római katolikus templomában tettünk látogatást, majd a városnézést követően a közösségi házban pihentünk meg, ahol a település polgármestere, Szűcs Sándor várt minket. A polgármester borász tehetségének az általa tartott borkóstolón mindannyian tanúi lehettünk. A jó borok étvágyunkat meg is hozták, így a pörkölt gyomrunk finom ágyában

pihenhetett meg. Nótázva mentünk szálláshelyünkre, Bölcskére.

A kirándulás harmadik napján Sárköz nevezetességeiből válogattunk. Megnéztük a decsi Sárközi Tájházat és a decsi sárközi életképeket bemutató Babamúzeumot. Ez utóbbi talán az ország legszebb és legérdekesebb babagyűjteménye, ahol a hagyományőrzés már Pál Bözsi életformájává vált. Farkasné Pál Bözsi néni ízes, helyi, humorral átítatott történetei sokáig visszacsengenek még fülünkben. Hazafelé Dunakömlődön, a halászcsárdában egy-egy bogrács halászlével csillapítottuk éhségünket. Hiszem, hogy a Tolna megyei tapasztalatcseréről is mindannyian hoztunk magunkkal valami pluszt, megismertük az ottani

kollégák munkáját, problémáit, ötleteit, és ezekkel felvértezve, ezekből erőt gyűjtve álltunk újra munkába településeinken.

Végezetül egy idézet Bazsonyi Arany festőművésztől, akinek gondolatait érdemes megjegyezni:

„...Szülőföldünkön szüleinktől ered ami jó, ami sokszor lehúz a végtelen mélységek körébe, ami szárnyal a magasságok mérhetetlen messzeségébe. Gyökerünk végül, ha kihúzatott is, életadó. Veritékes munkán cserzett. Édesanyám szavaival: Ne hagyjátok elveszni azt a 'kis Mindent', ami otthonunkat jelenti!”

Bozóki Imre tanyagondnok

Műhelykonferencia Szentkirályon

Tervezni és építeni kell

A LEADER-térségek közötti együttműködés keretében 2015. március 11-12-én Tanyavilág 2020 címmel tartottak szakmai műhelykonferenciát Szentkirályon. A beszélgetések során megfogalmazott ajánlásokat a döntéshozók elé kívánják terjeszteni.

Akétnapos rendezvényt Szabó Gellért, Szentkirály polgármestere nyitotta meg elmeserkentő gondolataival: „Tervezni és építeni jöttünk össze. Rátalálni új utakra, új társakra, új fogadásokra. Megsokszorozni erőnket, megerősíteni hitünket, hogy az egykori márciusi ifjak lelkesültsége belőlünk is előhozza mindazt az áldozatkészséget, amit a hazánk megtartásához itt és most rajtunk kívül senki el nem végezhet.”

A konferencia első napjának délelőttjén a terület kutatói, helyi döntéshozók, gyakorlati szakemberek tartottak előadást a települési közösségekről, a tanyai lakosság társadalmi problémáiról, a tanyás térségekben elérhető megújuló energiaforrásokról, valamint a helyi termékek gazdasági szerepéről. A referátumok után mindenkinek lehetősége volt hozzászólni a hallottakhoz, vagy kérdéseket tehetek fel az előadóknak. Délután szakpolitikai pódiumbeszélgetés zajlott, ahol további kérdéseket fogalmazhattak meg az egybegyűltek a Nemzetgazdasági Minisztérium, a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara és a Földművelésügyi Minisztérium munkatársainak. A nap hátralévő részében többszekciós műhelymunkán vettek részt a meghívottak, akik a szociális és humán, a gazdaságfejlesztési és a tanyák elérhetősége, felszereltsége – infrastruktúra-csoport közül választhattak.

A szociális és humán munkacsoportban részt vevők közül Csörsz Zelenák Katalin fontosnak tartotta megemlíteni a tanyagondnoki szolgáltatás megerősítését, az erkölcsi megbecsülés előtérbe helyezését. Nem növelni kell a területi ellátásban részesülő minimum létszámot – ezzel csökkentve a szolgálatok számát –, hanem a meglévőt megtartani, hatékonyabbá tenni, fejleszteni. A csoport további ajánlásai a teljesség igénye nélkül: érdekképviselő létrehozása, a helyi hősök-, „csillagszeműek” megtalálása és bevonásuk a közösségi életbe, a szélessávú internet szolgáltatás biztosítása, a tanyasi életforma – mint nemzeti érték – hungarikummá minősítése.

A gazdaságfejlesztési csoporton belül szó volt a pályázati forrásokról: a helyi/tanyasi terméktámogatásra legyen külön lehetőség a LEADER-en túl is, elszámolható legyen a használt eszköz és a saját megvalósítás, legyen hiánypótlási lehetőség, a tanyavillamosítás jogcímen belül lehessen bővíteni, akkumulátort cserélni. A külterület beépíthetőségét növeljék 10 százalékra, a vízminőség-vizsgálatot is fontosnak találták. Valamint az adók, járulékok, hatósági díjak legyenek kedvezőbbek.

A tanyák elérhetősége, felszereltsége – infrastruktúra-csoport ajánlásai a következők voltak: a külterületi közlekedés feltételeinek javítása (kerékpárutak építése, dűlőutak térképi kitűzése, a helyi és nem helyben lakó földtulajdonosok gondos úthasználata), a tanyafejlesztési pályázatok megvalósítási határideje túl rövid, módosítása

körülmenyes, az utófinanszírozás pedig sok esetben azoktól veszi el a pályázási lehetőséget, akik a leginkább rászorulnának a fejlesztésekre.

A második napon fejlesztéspolitikai előadások hangzottak el. Szabó Gellért köszöntője után Dr. Viski József agrárvidékfejlesztési programokért felelős helyettes államtitkár tartott előadást a 2014-2020 közötti időszak Vidékfejlesztési Programjáról. Beszédében kihangsúlyozta, hogy a programozási időszak legfontosabb célkitűzése a munkahelyteremtés, valamint a mikro-, kis- és középvállalkozások fejlesztése ezen belül is a versenyképesség javítása, illetve a környezetkímélő gazdálkodás megteremtése.

A helyettes államtitkár ismertette, hogy az előző időszakhoz képest milyen főbb változások várhatóak a Vidékfejlesztési Programok kapcsán. Új eljárásrendet alakítottak ki a közigazgatási alapú, túlszankcionáló és túlbonyolított helyett, a program középpontjában is a KKV-k lesznek, fontosnak tartják a munkaigényes ágazatok kiemelt fejlesztését, egyszerűsítés várható a pályázati támogatásokban (egyszerűsített támogatás-típusok bevezetése, egyszerűsített elbírálás), továbbá megjelenik az előleg, a saját teljesítés, a természetbeni hozzájárulás, valamint a használt eszköz alkalmazásának lehetősége is.

A Vidékfejlesztési Program EU-s elfogadása 2015 májusára várható, az elfogadást követően pedig egyes pályázatokat idén nyáron meghirdetik.

A Tanyafejlesztési Programról Szabó Mátyás Földművelésügyi Minisztérium agrárfejlesztési főosztályának főosztályvezetője tartott előadást. Alapvető célkitűzés a tanyai gazdálkodás sajátos értékeinek megmentése, a tanyán élők életszínvonalának, gazdálkodási feltételeinek javítása. 2011-2014 között 6.170 milliárd forint támogatást támogatást fizettek ki. Az idei Tanyafejlesztési Program tervezete elfogadásra vár, az FM-rendeletet cikkünk megjelenésekor várhatóan már elfogadták, a pályázati felhívást pedig valószínűleg április második felében teszik közzé. A felhasználható keretösszeg előreláthatólag 1,4 milliárd forint lesz.

A főosztályvezető ismertette, milyen változások várhatóak az idei Tanyafejlesztési Programban az előző évekhez képest. A legutóbbi programhoz hasonlóan idén is négy célterületre lehet pályázni. Ami változott:

- a de minimis rendeletben meghatározott támogatási keret a korábbi 7.500 euróról 15.000 euróra emelkedett
- a Tanyafejlesztési Programban benyújtott pályázat támogatásának feltétele minimum 40 pont elérése
- várhatóan újra lehet majd pályázni a vízminőség vizsgálatok elvégzésére
- előreláthatólag más pályázati forrásból nyílik lehetőség a tanyai termékek piacra jutásának elősegítésére, a külterületi földutak karbantartására, illetve a tanyafelmérések elvégzésére.

A konferencia zárásaként Szabó Gellért összegezte a program eseményeit. Az előző napon megfogalmazott ajánlásokat a résztvevők véglegesítették és a döntéshozók elé terjesztik.

Kovács Edit

Falugondnoki találkozó Bugacpusztaházán

Teher alatt termő hivatás

A LEADER szakmai nap keretén belül zajlott le március 17-én Bugacpusztaházán a falugondnoki találkozó, ahol a kisebb kistelepülések polgármesterei, falugondnokok vettek részt, és a munkájukat, a településeiket érintő változások kerültek szóba.

Először Kerekes László, Bugacpusztaháza polgármestere bemutatta a települést. Kiderült, hogy egy igen apró és fiatal helységről van szó, hiszen csak 1989-ben váltak önállóvá. Jelenleg 279 lakossal rendelkezik, jellemzően előregedő lakosságról beszélünk. Ez is nagy probléma, de van egy aktuálisabb problémájuk is, ami a szolgáltatások hiányát mutatja, az ezzel járó nehézségeket és a többlet kiadást. Nincs a településen szerelő, orvosi rendelő, gyógyszertár, iskola, óvoda. Egy kis élelmiszerbolt van ugyan, de az árai sokkal magasabbak az átlagnál, így a helyiek nehezen tudják megfizetni. Tehát minden szolgáltatásért utazni kell Bugacra, vagy onnan hívni szakembert, ami persze növeli az árat. Hogy valamelyest jobb helyzetet érjenek el, Bugac és Bugacpusztaháza önkormányzatai társultak, így számos feladatot együttesen látnak el.

A falugondnoki teendőkről a helyi falugondnok, Gulyás Imre mesélt. 2000 óta dolgozik a szolgálatban, és már hivatásának tekinti. Sorolta napi rutinját, ami igen zsúfolt, és számos nehézséggel jár. Leginkább az idő, illetve annak hiánya nehezíti dolgát, hiszen óvoda és iskola híján minden gyereket át kell szállítani Bugacra és a megfelelő intézményben elhelyezni őket. Emellett időseket is visz napközi otthonba, majd a nap végén mindenkit vissza otthonáig. A köztes időben kell tehát minden egyéb feladatát ellátnia, ami nem egyszerű. Ilyenek például a védőnő szállítása a családokhoz, az ebéd eljuttatása időseknek, a betegek orvoshoz való eljuttatása, a bevásárlás, a receptek kiváltása. Mivel mindezt csak Bugacon tudja elintézni, ezért elengedhetetlen, hogy folyton rendelkezésére álljon az autó. Szerencsére használhat egy kisbuszt a teljes munkaidőben, de így is az az érzése, hogy a folytonos ingá-

záshoz és a temérdek tennivaló ellátásához egymaga kevés. Valamelyest könnyít munkáján, hogy a bugaci falugondnokkal sokszor kisegítik egymást, de véleménye szerint, az lenne a legjobb, ha folyamatosan használhatnák mind a két kisbuszt.

Útmutatásként Szabó Gellért, Szentkirály polgármestere megjegyezte: nemcsak a falunak, de a falugondnoknak is van gondja, s ha azt nem tudják orvosolni, a település gondja tovább nő. A felszólaló a továbbiakban a Szentkirályon megrendezett Tanyavilág 2020 című konferencián történeteket ismertette. A résztvevők segítségével ajánlásokat fogalmaztak meg három témakörben. Az első csoport a szociális és humán témában hozott javaslatokat például a meglévő adatok rendszerezésére, az adatszolgáltatások koordinálására; a tanyagondnoki szolgálatok megerősítésére (a meglévőt megtartani, hatékonyabbá tenni, fejleszteni); egyéb szükségleteken alapuló szolgáltatások kiépítése a tanyákon élők számára; érdekképviselő a tanyákon élők számára; Tanyatulajdonosoknak legyen elővásárlási joga a szomszédos földterületekre; széles-sávú internet szolgáltatás a tanyákon; a tanyasi életforma, mint nemzeti érték – hungarikummá minősítése; östermelők helyett mezőgazdasági egyéni vállalkozó kategória, kedvező adózással és kedvező vállalkozásfejlesztési hitellel, pályázati lehetőséggel. A második csoport témája a gazdaságfejlesztés volt. Javasataik a pályázati forrásokról, a külterületi ingatlanok beépítési arányának 3 százalékról, 10 százalékra változtatását javasolja, s azt, hogy 6000m² alatt is lehessen

a külterületi épületekre is engedélyt szerezni; a vízminőség vizsgálatok ingyenességének szorgalmazása. A harmadik pedig a tanyák elérhetősége, felszereltsége témakörben a külterületi közlekedés javítását, a dűlőutak térképi kitűzését; a hulladék-kezelést, vízminőség javítást és internet-elérhetőséget szorgalmazta.

A délután interaktív beszélgetéssel kezdődött és a falugondnokok általános problémáiról, nehézségeiről szólt. Ilyenek többek közt a túlzott leterheltség, a túlórás és az alulfizettség. Mindezek ellenére kivétel nélkül mindenki arról számolt be, hogy szereti a munkáját, és semmi pénzért nem váltana szakmát. Egységesen azt gondolják, hogy ez hivatás, és bármilyen nehéz is néha, meg kell tudni oldani a problémákat, és cselekedni a jót továbbra is. Legtöbbször – elmondásuk szerint – jó kapcsolatban állnak a vezetőséggel, a polgármesterrel és annyi támogatást adnak, amennyire lehetőség nyílik. Nagy János is ezt erősítette meg: minden segítséget megkap faluja polgármester asszonyától, és teljes megbecsülésben, harmóniában végzi a munkáját. Adott pár tippet is, mi könnyíti meg a munkáját. Öröndöletes módon csak egy-két kolléga számolt be arról, hogy a faluvezetőség ellehetetleníti őket, vagy a szolgáltatást igénybe vevőkkel gyűlt meg a baja. Aradi Imre, Nagytőke falugondnoka hozta fel a munka adminisztrációs kötelezettségével járó kellemetlenséget. Bár ez éppen az ő személyüket védi, de kétségtelen, hogy az adminisztratív feladatok rengeteg időt vesznek el. Erről igen hosszasan morfondírozott a csapat, ötleteltek, mégis hogyan lehetne kicsit zökkenőmentesebbé tenni a „pénzezés” dokumentálását.

A nap a bugaci Pásztormúzeumban tett látogatással zárult. A tárlatvezető pásztor öltözetben, népdalt elénekelve fogadta csapatunkat, majd a gyűjteményben kiállított tárgyakat mutatta be. Mesélt a régi szokásokról, hogyan mulattak hajdanán, mit viseltek az emberek és miként ment a munka. A tárlatvezetés zenés bemutatóval ért véget.

Galisz Szandra

Kezdődhet a rezisztens szőlőfajták telepítése **Es teljesül a vágy...**

Még az 1990-es években Kecskeméten, egyszer továbbképzésen találkoztam Kemény Bertalannal, a „falugondnoki szervezet” megálmodójával és megvalósítójával. Egy asztalnál ültem vele és Csörszné Zelenák Katalinnal, talán éppen egy borbemutató után. Beszélgetésünk alatt sok lendületes gondolatba és tervezésbe merültünk, mire egy máig érlelődő ötletünk támadt: szervezzünk egy akciót, amelynek célja lenne, rezisztens csememeszőlő-fajták szaporítóanyagával ellátni azokat a tanyákon és kis településeken élő embertársainkat, akik ezekhez a fajtákhoz és azok szaporítóanyagához nehezen jutnának, s akik boldogan ültetnének néhány szőlőtőkét saját kertjükbe, melyeket jóval kevesebbszer kellene permetezni, mint a hagyományos fajtákat, ugyanakkor finom szőlőfürtöket teremnek. Azt sem titkoljuk, azóta már többször szó volt a továbbképzések előadásainak kapcsán a csememeszőlőkről, azon belül a rezisztens szőlőfajtákról. Nyilván nem véletlenül.

Magyarországon a Szőlészeti és Borászati Kutató Intézetben, Kecskeméten egyik fő kutatási terület a szőlőnemesítés, ezen belül a csememeszőlő-nemesítés új szőlőfajták előállítására. Ezt a munkát külön kiemelten a rezisztens csememeszőlő-fajták előállítására is végezzük. Az igen hosszadalmas nemesítési munka eredményei az új hibridfajták, köztük a rezisztensek. Ezek több betegségnek részben vagy teljesen ellenállnak, termesztésük során kevesebb növényvédelmet igényelnek, kedvező évszakokban annál is kevesebbet. Termesztésük igen jelentős környezetvédelmet biztosít. Amennyiben kevés vegyszerrel kell tőkék lombozatára szórni akkor sem szennyezzük a sokféle vegszerrel/méreggel. Továbbá a nemesítő intézmény célja, a nagy költséggel és fáradsággal előállított fajták mielőbbi termesztésbe vitele, azért, hogy előnyeik ott érvényesüljenek, ahol termesztik, miközben kamatoztatják a régi fajtákhoz viszonyított többletértékeiket. Fajtáink, különösen a re-

Esther

zisztens csememeszőlő-fajták, után külföldön is nagy az érdeklődés. Ha szaporítjuk ezeket a magyar fajtákat, akkor miért ne a magyar honfitársainak szolgáljunk velük?

A csememeszőlő-fajtákat elsősorban friss gyümölcséért termesztjük. A csememeszőlő értékes gyümölcs mindenkinek: gyerekeknek, felnőtteknek, idős embereknek, sőt betegeknek is (kivéve a cukorbetegeket!). Tápláló értékét adja a benne levő sokféle cukor (szőlő- és gyümölcscukor), a finom savak, a sajátos íz- és zamatanyagok, a vitaminok. De vannak antioxidáns vegyületek is bennük (például a rezveratrol), főként a rezisztens kék bogyójú fajtákban (például a Nero), amelyek betegségek megelőzésében játszhatnak figyelemre méltó szerepet. Mostanában nagyon sokat lehet hallani az antioxidánsok szerepéről, amelyek segítik az érrendszer aktívabb működését, ezáltal a szív működésére is kedvezően hatnak. Ezek nem gyógyszerek, de fogyasztásuk az egészségünket szolgálják megelőzve a betegségeket. Számos egészséggel foglalkozó irodalom utal az étkezési szőlő jó étrendi hatására. Ha csak arra gondolunk, hogy milyen tetszetős megjelenésűek a csememeszőlő fürtök szép alakjuknak, bogyóik hamvasságának és változatos, szép színűnek köszönhetően, étvágyunk is megnő irántuk. Arról nem is beszélve, hogy ropogós húruk hallatán kívánjuk is enni. Vagy akinek

Palatina

nincs jó étvágya, a szőlő elfogyasztása után lesz. Sokan az emésztési zavarok leküzdésére szőlőkúrákat tartanak, amikor több napon át csak szőlőt fogyasztanak. A szőlőkúrákat már a múlt században Balatonfüreden a szívbetegségben is szívbetegnek javasolták. A táplálkozás szempontjából nincs annál figyelemre méltóbb tény, ha permetszer nélküli és finom friss szőlőfürt ehető a tőkékről. Napjainkban a növényi betegségek leküzdésére sajnos nagyon sok vegyszert használunk a kertészeti növények termesztésénél, köztük a szőlőnél is. Ezeket a mérgeket a rezisztens szőlőfajták termesztésével feltétlenül csökkenteni lehet. Ez a gyümölcs augusztus elejétől október közepéig fogyasztható, mert a jelenlegi fajtákból többféle időben érő fajtasorrend alakítható ki.

A csememeszőlő-fajták vitálisak és erőteljesen nőnek, ezért tőkék nagy tökeformákra alakíthatóak. Ezek között a lugasok a legnépszerűbbek. Házak előtt vagy azok udvarában elültetett tőkék támberevezésre futtathatóak sokféle formában: eres-, sétat-, falmelletti lugas, stb. A lugasok a kert ékei. Szép lombosítást adnak, melyek árnyékát a nyári melegben jó élvezni. A lombosító zöld színe egész vegetációban megnyugtató látvány, ősszel a pompás színük dekorálja életterületet. A tőkék a ház körüli területet gyökereikkel behálózzák, s magukon tükrözik vissza az ottani életet.

Persze a tőkék ápolásával munka is van, amit a legtöbb ember boldogan és szívesen végez. Hiszen pár tőke nem jelent olyan sok munkát, könnyen, s ha minden munkára időben kerítünk sort, akkor még rövid idő alatt is elvégezhető. Az a szőlőfürt mindig finomabb, ami a saját kertünkben terem, amit akkor szedünk le, ha érett, annyit szedünk belőle, amennyit saját kedvünkre frissen el tudunk fogyasztani és tudjuk, hogy azon nincs permetszer. Itt jegyzem meg, hogy sokszor az import szőlők fürtjei tele vannak vegyszerekkel, tartósító szerekkel, mégis sokan megvásárolják. Miért vennénk mi ezeket meg, amikor a saját kertünkben tudna egészséges, permetszer nélküli szőlő

Budapesten). Ezek a tőkék évszázadok időjárását, történetét, szokásait őrizték meg. Megható velük találkozni.

A rezisztens csemegeszőlő-fajták között a következők említhetők érési sorrendben: az Esther, a Lidi, a Palatina, a Nero, a Fanny, a Csépi muskotály, a Borostyán, a Pegazus, a Pölöskei muskotály, a Teréz, amelyek már államilag minősített fajták. De vannak ígéretes hibridek, mint a Piroska, a Lilla, a Flóra, a Toldi, az Angela. Ezeket a fajtákat érdemes lugasnak, vagy egyéb, de magas művelésmódra kialakítani. Természetesen alacsony tőkeforma is kialakítható, de annál a fürtök könnyen a talajra lógnak, attól beszenyeződnek. Sőt az udvarban futkosó tyúkok, egyéb baromfiak

növényre félig visszahúzzuk a kiásott földet, 10-20 l vízzel beöntözzük, a földet a talaj szintjéig visszahúzzuk, majd téli felkupacoljuk, azaz bakhátat készítünk. Ez a bakhát védi meg a szaporítóanyagot a kiszáradástól és a téli elfagyásoktól.

A magas művelésmód kialakításához mindenképpen támbereendezést kell kiépíteni. A nagy tőkeformákon sok fürt terem, s annak súlyát csak támbereendezéshez erősítve tudja a szőlőtőke elbírní. A tőkét már kiültetésük után kell nevelni évről-évre azért, hogy egyenes törzsű, szép tőkeformákat alakíthassunk ki. Mivel a szőlőtőke csak 3. évében mutatja az első termését, ezért érdemes mielőbb szaporítóanyagát eltelepíteni.

A Falugondnokok Duna-Tisza Közi Egyesülete Csörszné Zelenák Katalin vezetésével 2015-ben nyerte meg azt a pályázatot, amelyre legalább 20 éve vágytunk és amelynek egyik részeként a rezisztens szőlőfajták telepítése megkezdhető már ez év őszén. Biztos, hogy ennek a pályázatnak Berci is örül odafenn. A költségkeret lehetőséget ad a szőlőt kedvelőknek a csemegeszőlő ültetéshez háza köré. A tervezet szerint, aki vállalja az ültetést, az ingyen juthat a szaporítóanyaghoz és a tájékoztató füzethez. Ebben a füzetben tanulmányozhatóak és megismerhetők lesznek a csemegeszőlő-fajták külső és belső jellemzői (ampelográfiája) színes képeik, termesztési értékeik, növényvédelmi munkáik bemutatásával. Tanácsot ad a szaporítóanyag kezeléséhez, ültetéséhez és a tőkeművelés és metszés kialakításához. Érdemes belevágni ebbe a programba, hiszen a szőlő örömet ad, akár a körülötte lévő munka, akár gyümölcsének fogyasztása. A szőlő, mint gyümölcs vegyszermentesen fontos és értékes táplálék számunkra.

Aki vállalkozni fog a csemegeszőlő növények ültetésére, annak tájékoztatást adunk szóban is a fajtákról, a szaporítóanyag kezeléséről, az ültetésről, a metszés- és művelésmódokról, a támbereendezésről, valamint a tőkék kezeléséről ültetéstől a termőre fordulásig. Így kívánjuk segíteni az ültetés és a termesztés eredményességét.

Kedves falugondnokok! Kérem, éljenek ezzel a nagyszerű lehetőséggel!

Dr. Hajdu Edit

nyug. tud. főmunkatárs

Bejáráti lugas

teremni? Több fajta – különösen a későn érőké –, téli tárolásra is alkalmas egészen karácsonyig.

A lugasok nagy teljesítményű tőkék. Egyetlen egy szőlőtőke – ha megfelelő tápanyagot és vizet kap, védett helyen tenyészik –, képes több mázsa szőlőt teremni. Ezt több példa is igazolja. Kecskeméten egyik gazdánál az Attila csemegeszőlő-fajta egyetlen lugas tőkéje több mint 3 mázsa szőlőt termett. Ha a szőlőtőkénk több szőlőt terem, mint amit frissen el tudunk fogyasztani, akkor a megmaradt szőlőből mustot is lehet házilag készíteni. A 100 százalékos must is igen finom és tápláló, jobb, mint az üzletekben, szép dobozokba kiszerelt csak 30-50 százalékos gyümölcsöt tartalmazó és megvásárolni drága szőlőlevelek.

A lugas tőkék hosszú életűek megfelelő víz- és tápanyagellátásnál. Még ma is élnek több száz éves lugasok a világban, Európában (például Mariborban), sőt Magyarországon is (például Pécsen,

lecsipkedhetik a bogyókat. A középmagas és magas törzs kinevelésével a termő alapokat magasabbra visszük, ahol a fürtök szépen fognak fejlődni és könnyebben kezelhetők lesznek.

A szaporítóanyagot ősszel termelik ki az oltványtermesztők. Homokos talajokra sajátgyökerű dugványt, kötött (fekete) talajokra oltványszőlőt ajánlatos ültetni. Mire a vállalkozók megkapják az ültetési anyagokat, a területet a nyár végén ültetéshez elő kell készíteniük. A tőkék helyén nagy gödröt vagy árkot kell ásni (legalább 1 m mélyet), s abba körülbelül 20 cm-es vastagon lehetőleg érett szarvasmarha trágyát ajánlatos tenni. Ezután a gödröt visszatakarjuk és ültetésig ülepedni hagyjuk. Ültetéskor már csak a növény méretének megfelelő 40x40 cm-es és 50 cm mély gödröt kell készíteni. Annak az aljára is egy lapát érett istállótrágyát vagy Volldünger indító műtrágyát kell tenni, erre földet húzni, s arra ültetni a szaporítóanyagot. Ezután a beültetett

Nemzeti értékek

Kékfestő dinasztia Tiszakécskén

Kulturális örökség: Kékfestő tevékenység és Kovács Miklós tiszakécskei kékfestő mester életműve, melyet a tevékenység fennmaradása érdekében végzett.

Az írásos feljegyzések alapján a Kovács család 1878 óta foglalkozik kékfestéssel. Az első műhelyük Kecskeméten, a Festő utcában volt, majd Kiskunfélegyházán alapítottak üzemet. Később id. Kovács Miklós Tiszakécskén lett kékfestő, az 1927-ben kialakított műhelyében. Ugyanebben az évben megházasodott és Újkécskén telepedett le. Hamarosan saját házat és folyamatosan fejlesztett műhelyt épített, majd egy rőfös üzletet is nyitott.

Fia, Kovács Miklós 1928-ban született Újkécskén. A mesterségek és a hagyományok világa már gyermekkorában megérintette. Így vall róla: „Itt nőttem föl, a kékfestőműhely, a rőfös üzlet, a piacok, vásárok világában, iparosok, kereskedők körében. Csalá-

dom révén gyermekkoromban megismertem Újkécske szinte minden mesteremberét, s a vásárokon más falvak, városok jeles mestereit is. Belenőttem a szakmába, amit tudtam, segitettem a műhelyben, s büszke voltam, ha egyre többet bíztak rám.”

Előbb segédként dolgozott apjával. 1946-ban gépészmérnök végzettséget szerzett, 1947-ben kékfestő segéd lett, 1948-ban textil-kereskedő segédként szabadult. Némi kitérő után 1956-tól édesapjával együtt önálló kékfestő iparosok lettek Tiszakécskén. Majd 1962-ben tette le a kékfestő mestervizsgát. A népi iparművész cím után 1985-ben a Népművészet Mestere címet is megkapta. 1995-ben az Év Mestere elismerésben részesült. 1995-1998 között a családdal, szakértőként tevékenykedett a szentendrei Néprajzi Múzeumban, egy eredeti kékfestő műhely kialakításában.

Tiszakécskén a Kőrösi út 9. szám alatti műhelye nemcsak a hazai, de

Fotó: Ujvári Sándor

az európai ipartörténeti ritkaságok is közé tartozik. A családi hagyományokat őrző készítés, az 1896-ból származó perrotin mintázógép a faléces szárítóhengereivel, a földbe sülyesztett festőküpa a csillagráfokkal, a múlt század elejei vasalógép, az ország minden tájegységét jellemző több száz mintafa, nagy látogatottságot ad a határokon túl is jól ismert műhelynek. Kovács Miklós felesége is tevékenykedett kékfestőként, 1982-ben népi iparművész lett. Gabriella és Mária lányuk ugyancsak kitanulta a mesterséget.

Vége a szolgálatnak

*Halottja van mindannyiunknak,
Hisz percről-percre, temetünk,
Vesztett remény mindenik percünk
És gyászmenet az életünk
Sírhintolunk, gyászolunk mindig,
Temetkező szolgák vagyunk!
– Dobjuk el a tettető álcát:
Ma gyásznap van, ma sírhatunk.*

(Ady Endre)

Gudmann János vasadi falugondnok 2015. március 6-án súlyos betegségben meghalt. 2004-ben kezdte és tizenegy évig folytatta a szolgálatát. A külterületi tanyás térségek idősei, fiataljai és rászorultjai ellátásának segítése volt a feladata. A tanyán élő iskolásokat és óvodásokat szállította az intézményekbe. Betegeket juttatott el orvoshoz, szakrendelésre. Igény szerint templomba, temetőbe vitte azokat, akik az ő segítsége nélkül

nem tudtak volna eljutni ezekre a helyekre. Mindennapos tevékenységei közé tartozott a gyógyszerek beszerzése, a bevásárlások elvégzése, az ebédhordás, az idősek látogatása is. Feladatát „szolgálat”-nak tekintette. Türelmesség, lelkiismeretesség, jó kapcsolatteremtő képesség, szociális munkára termettség jellemezte. Az utolsó pillanatig – még betegen is – ellátta a rászorulókat.

Nyugodjék békében!

DUNA-TISZA KÖZI FALUGONDNOKI HÍRLEVÉL

Kiadja:

a Falugondnokok

Duna-Tisza Közi Egyesülete

e-mail: info@falugondnoksag.hu

honlap: www.falugondnoksag.hu

iroda: 6000 Kecskemét, Irinyi u. 17.

Telefonszám:

06-76/507-543

Fax: 06-76/507-544

Szerkeszti:

Borzák Tibor, Csörsz Zelenák Katalin

Sümeiginé Ország Edit, Moiskó Csilla,

Tördelő: Almási László

Rajz: Vida Ágnes

Engedélyszám: 2.9/776-1/2006

Nyomda: Print 2000, Kecskemét

Megjelent az

támogatásával.